

УДК:336.77:330.567.22

Радченко Н.Г.,
к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

Анотація. У статті проведено аналіз сучасного стану споживчого кредитування в Україні, визначені основні проблеми споживчого кредитування та напрями їх вирішення. Проведено порівняльний аналіз карткових кредитів ПАТ «Дельта Банк» та ПАТ КБ «Приватбанк». Розроблено методичні підходи для прийняття правильних рішень щодо вирішення проблем забезпечення фізичних осіб інформацією про споживчі кредити.

Ключові слова: споживче кредитування, картковий кредит, мінімальний платіж по кредитним карткам, порівняльний аналіз.

Аннотация. В статье проведен анализ современного состояния потребительского кредитования в Украине, определены основные проблемы потребительского кредитования и пути их решения. Проведен сравнительный анализ карточных кредитов ПАО «Дельта Банк» и ПАО КБ «Приват банк». Разработаны методические подходы для принятия правильных решений при решении проблем обеспечения физических лиц информацией о потребительских кредитах.

Ключевые слова: потребительское кредитование, карточный кредит, минимальный платеж по кредитным картам, сравнительный анализ.

Summary. The consumer crediting plays a considerable role providing of social necessities of population and influences on development of economy of country in all spheres. Suggestion of bank credit products for physical persons is characterized a wide assortment, but at the same time needs perfection of technology of crediting, simplification and improvement of quality of consumer credits. Important is a problem of providing of physical persons the sufficient volume of information about consumer credits for the improvement of choice of the credit programs that is offered by banks.

Now the sphere of the consumer crediting is characterized the increase of card credits volume. Services of banks in relation to the grant of card credits lately spread considerably. It stipulates an origin among the banks clients of choice problems of the most quality, comfortable and effective products.

On this stage especially actual is development of methodical approaches through that it maybe to accept a correct decision.

The comparative analysis of card products it is recommended to conduct with the use of such indexes:

- annual rate;
- monthly paying for the use by a credit line;
- term of action;
- paying for the removal of cash;
- minimum payment on credit cards;

Thus, the conducted analysis of card credit products will allow deciding the problem of providing of physical persons information about consumer credits. It will have positive influence on a dynamics and quality of the consumer crediting in Ukraine.

Keywords: consumer crediting, card credit, minimum payment for to the credit cards, comparative analysis.

Постановка проблеми. В останні роки в більшості країн світу намічена динаміка зростання потреб людини. За даними статистики, темп приросту потреб людини значно переважає темпи приросту доходів домогосподарств. Для покриття дефіциту коштів найчастіше використовується позиковий капітал банківських установ. Споживче кредитування відіграє значну роль не тільки у забезпеченні соціальних потреб населення, а й впливає на розвиток економіки країни в усіх сферах, починаючи від виробництва та реалізації товарів та послуг до функціонування

окремих ланок фінансової системи, в тому числі й державного бюджету.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми споживчого кредитування виступають об'єктом досліджень багатьох вітчизняних науковців. Зокрема, теоретичні аспекти споживчого кредиту висвітлені у наукових працях А.М. Герасимович, В.В. Гончаренко, О.Т. Євтух, В.Д. Лагутін, А.М. Мороз, М.Д. Олексієнко, М.І. Савлук, В.Т. Сусіденко та ін. Питання, пов'язані з особливостями банківської діяльності із споживчого кредитування в умовах фінансової кризи України та у посткризовий період вивчалися Іванен-

ко Л., Білоусової С.Ю., Петриківої О.С., Алексеєнко Л.М., Гурняк С.В., Торубка Л.В. та ін. Проте, не зважаючи на значний обсяг досліджень у цій сфері багато питань залишається не вирішеними як для банківських установ так і для клієнтів. Пропозиція банківських кредитних продуктів для фізичних осіб характеризується широким асортиментом, але в той же час потребує вдосконалення технології кредитування, спрощення і поліпшення якості споживчих кредитів. Не менш важливим залишається питання забезпечення домогосподарств достатнім обсягом інформації про споживчі кредити для поліпшення вибору кредитних програм, що пропонуються банками.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є оцінка стану споживчого креди-

тування в Україні; порівняльний аналіз продуктів банківських установ; виявлення проблем, що пов'язані з розвитком споживчого кредитування та обґрунтування напрямів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Споживче кредитування активно розвивається в нашій країні. Так, 30–50% усіх купівель у торговельних мережах здійснюють у кредит, серед яких лідирує побутова та аудіо і відеотехніка. Найбільш розповсюджена сума купівель у кредит – 300–400 дол. Близько 80% усього ринку споживчого кредитування сконцентровано в великих торговельних мережах «Фокстрот», «Ельдорадо» та ін. [4].

Сучасний стан споживчого кредитування в Україні можна проаналізувати за даними рис.1.

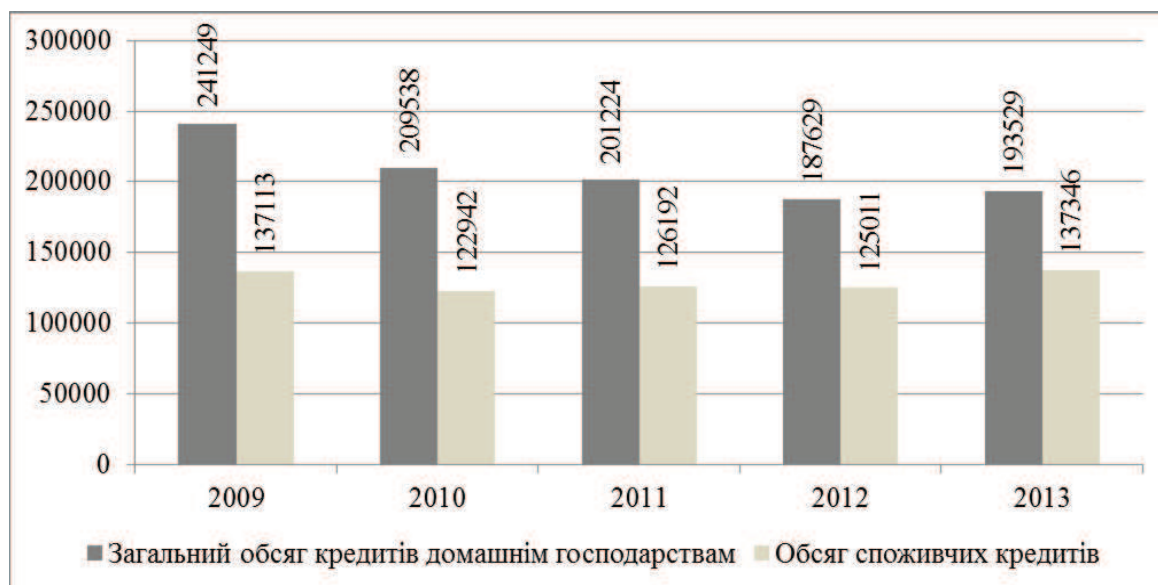

Рис.1 – Динаміка обсягу споживчих кредитів, млн. грн. (Складено за даними офіційного сайту НБУ) [6].

Виходячи з даних рис.1, бачимо, що загальний обсяг кредитів домашнім господарствам у 2013 році в порівнянні з 2009 роком зменшився на 20%. При цьому обсяг споживчих кредитів майже не змінився. Питома вага споживчих кредитів у портфелі фізичних осіб значно зросла. Якщо у 2009 році цей показник дорівнював 56,8%, то у 2013 році – 70,97%. Така тенденція підтверджує актуальність та важливість споживчого кредитування в Україні.

Незважаючи на позитивні зміни у загальній динаміці обсягів споживчих кредитів, мають місце й проблемні питання (рис. 2).

Так, залишається низьким рівень розвитку інфраструктури кредитного ринку, недосконалою є система фінансового скорингу, що впливає на ефективність кредитних відносин. Неадекватна оцінка кредитоспроможності клієнтів, у будь-якому випадку, може призвести до втрат банківського прибутку. Стримує розвиток споживчого кредитування й невисокий рівень доходів населення в Україні. Не менш важливою є проблема низького рівня інформаційної обізнаності населення щодо умов кредитування та низький рівень кваліфікації персоналу банківських установ, які, на жаль, неспроможні надати

якісні консультаційні послуги клієнтам. Для вирішення зазначених проблем науковці пропонують різні напрями, серед яких можна відзначити:

удосконалення механізму здешевлення кредитів;

поліпшення якості обслуговування та консультації клієнтів;

удосконалення механізму попередньої перевірки позичальника-фізичної особи;

проведення навчальних тренінгів для персоналу банківських установ;

розширення мережі банкоматів, удосконалення системи електронних платежів [1, 2, 3, 5, 7].

Рис. 2. Проблеми споживчого кредитування на напрями їх вирішення (розроблено автором на основі джерел 1, 2, 3, 5, 7)

Слід відзначити, що споживчий кредит відіграє значне місце й у становленні безготівкових розрахунків населення. Сфера споживчого кредитування на даний момент часу більшою мірою характеризується збільшенням обсягу наданих карткових кредитів. Картковий кредит — овердрафт для фізичних осіб. Продукт являє собою короткостроковий беззаставний кредит для здійснення розрахунків при відсутності власних коштів на картковому рахунку. З їхньою допомогою населення шляхом безготівкових розрахунків купує товари й послуги в кредит, а також одержує готівку на поточні потреби в банкоматах.

Послуги банків щодо надання карткових кредитів останнім часом значно поширю-

ються, що зумовлює виникнення серед клієнтів банків проблем вибору найбільш якісних, зручних та ефективних продуктів. На цьому етапі вкрай актуальним є розробка методичних підходів за допомогою яких можна було б прийняти правильне рішення.

Розглянемо особливості карткових кредитів на прикладі ПАТ «Дельта Банк». Найбільш розповсюдженими кредитними продуктами для фізичних осіб є Кредитна Картка №1 «Еволюція» та «Готівочка». Для більш детального аналізу приведемо порівняльну характеристику зазначених вище продуктів за показниками, приведеними в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика КК №1 «Еволюція» та КК «Готівочка»

Умови кредиту	КК №1 «Еволюція»	КК «Готівочка»
Ліміт	2000-50000 грн.	2000-50000 грн.
Річна ставка, %	42 на залишок заборгованості	0,0001
Пільговий період, днів	55	0
Щомісячна комісія за користування кредитною лінією, %	0	3,5 на всю суму кредиту
Строк дії, днів	12	10
Строк погашення, рр.	10-22	4 р. 2 м.
Кеш-бек, %	До 2	0
Цільове призначення	На власні потреби	На конкретні цілі

Джерело: офіційний сайт ПАТ «Дельта Банк»

Отже, провівши даний аналіз можна зробити висновок, що дані кредитні продукти мають низку відмінностей та подібних рис. Тобто, «Еволюція» - це кредитна картка, яка призначена для багаторазового користування, тобто знявши певну суму, потім погасивши певну частину боргу, кредитні кошти знову доступні. Дана картка призначена для оплати товарів в магазинах, послуг та у разі потреби зняття готівки. «Готівочка» - це одноразовий кредит. Строк дії даної картки – 10 днів, тобто на протязі 10 днів після видачі, дана картка повинна бути активована (зняття суми більше, ніж 50 %). Після 10 днів карта блокується. Максимальний строк погашення 4 роки 2 місяці, на відміну від «Еволюції», оскільки КК №1 має необмежений строк і строк погашення можливий на протязі 22 років.

Пропонуємо провести порівняльний аналіз КК №1 «Еволюція» з кредитною карткою «Універсальна» «ПриватБанку» (табл.2.)

Порівнюючи картки, можемо простежити, що вони мають суттєві відмінності, але в свою чергу також багато схожого. Дані картки призначені для тривалого користування, тобто клієнт має можливість знімати кошти, повертати частину боргу і знову використовувати її на власні потреби. Отже, проаналізувавши дану таблицю, бачимо, що дані кредитні картки суттєво між собою відрізняються, так наприклад максимальний кредитний ліміт, який може бути встановлений на кредитну картку в ПАТ «Дельта Банк» становить 50 000 грн., коли в ПАТ КБ «ПриватБанку» до 25 000 грн., це в 2 рази

більше. Пільговий період в обох прикладах становить 55 днів, але тут існує деяка відмінність. ПАТ «Дельта банк» пропонує клієнтові скористуватись умовами 0 % переплати, у випадку оплати товарів та послуг шляхом безготівкових розрахунків, за умови, що сума заборгованості буде повернена до 25 числа наступного місяця в повному обсязі, на зняття готівки пільговий період не поширюється. У разі зняття готівки здійснюється нарахування процентів, а саме 3,5 % на залишок заборгованості. В «Приватбанку» дещо інакше, пільговий період по тарифному плану «Кредитка універсальна», поширюється як на зняття готівки так і на безготівкові розрахунки, за умови повернення всієї суми до 25 числа наступного місяця. Мінімальний обов'язковий платіж в ПАТ «Дельта Банк» менший на 0,5 %, менше навантаження на бюджет. Річна процентна ставка також відрізняється, в ПАТ КБ «ПриватБанк» 2,5, коли в ПАТ «Дельта Банк» 3,5 % на залишок заборгованості. В обох банках діють програми лояльності, або бонусні програми, це свого роду можливість для клієнта не лише використовувати кредитні кошти для задоволення власних потреб, але й заробляти додаткові гроші. Так, в ПАТ «Дельта Банк» на рахунок клієнту повертається до 2 % від суми покупок шляхом оплати товарів та послуг по терміналах. «ПриватБанк» повертає клієнту на рахунок до 2%, до 5%, до 10 % та 20 %. Депозитна програма однакова – 10 % на позитивний залишок власних коштів.

Таблиця 2

**Порівняльна характеристика кредитних продуктів ПАТ «Дельта Банк»
та ПАТ КБ «Приват Банк»**

	КК №1 Еволюція ПАТ «Дельта Банк»	Кредитка «Універсальна» ПАТ КБ «Приват Банк»
Тарифний пакет		
Максимальний кредитний ліміт	до 50 000 грн.	До 25 000 грн.
Пільговий період	55 днів	55 днів
Розмір обов'язкового щомісячного платежу	6,5 %	7 %
Базова відсоткова ставка на залишок заборгованості	3,5 %	2,5 %
Базова відсоткова ставка на позитивний залишок власних коштів	10 %	10 %
Страховий платіж	1 %	10 грн.
Недозволений овердрафт	4 %	4,5 %
Бонусна програма	до 2 %	до 20 %
Комісії за обслуговування		
За обслуговування картрахунку	9,9 грн.	0 грн.
За перевипуск картки за строком дії	0 грн.	0 грн.
За достроковий перевипуск картки за ініціативою клієнта	0 грн.	10 грн.
Пеня за несвоєчасне погашення кредиту та/або відсотків	75-150 грн.	1 % від загальної суми заборгованості
Комісії за зняття готівки		
За зняття кредитного ліміту у банкоматах даних банків	4 % + 15 грн.	4 %
За зняття кредитного ліміту у банкоматах інших банків	4 % + 15 грн.	4 % + 5 грн.
За зняття особистих коштів у банкоматах даних банків	15 грн.	1 %
За зняття особистих коштів у банкоматах інших банків	15 грн.	1 % + 5 грн.
Штрафні санкції		
Штраф у разі порушення строків платежів за будь-яким із грошових зобов'язань, передбачених договором, більш ніж на 30 днів	150 грн.	500 грн. + 5 % від загальної суми заборгованості

Джерело: офіційний сайт ПАТ «Дельта Банк», ПАТ КБ «Приватбанк»

На даний момент часу стрімко розвивається така послуга, як страхування, тобто клієнт страхується на випадки смерті, інвалідності та скорочення з роботи. Послуга страхування є добровільною. Комісія за зняття готівки в обох банках 4 %, відрізняється лише розмір суми власних коштів «Дельта Банк» - 15 грн., «ПриватБанк» - 5

грн. Штрафи в ПАТ «Дельта Банк» в 3 рази дешевші, ніж в «ПриватБанку».

Проведемо розрахунок обов'язкового мінімального платежу по кредитним карткам «КК №1 Еволюція» та «Кредитка універсальна» та порівняємо їх при умові, що було здійснено зняття готівки у сумі 5000 грн.

Таблиця 3

Розрахунок ОМП на прикладі ПАТ «Дельта Банку» та ПАТ КБ «ПриватБанку»

Показники	ПАТ «Дельта Банк»	ПАТ КБ «ПриватБанк»
	5000 грн.	
Комісія за зняття готівки	215 грн.	205 грн.
Частка погашення тіла кредиту	2% = 100 грн.	4,5% = 225 грн.
Відсоткова ставка	3,5% = 175 грн.	2,5 % = 125 грн.
СТР	1% = 50 грн.	10 грн.
Плата за обслуговування карткового рахунку	9,9 грн.	0 грн.
СМС - обслуговування	5 грн.	3 грн.
ОМП до сплати	554,9 грн.	568, 00 грн.

Джерело: офіційний сайт ПАТ «Дельта Банк», ПАТ КБ «Приватбанк»

Обов'язковий мінімальний платіж включає в себе погашення тіла кредиту, комісію щомісячну, що нараховується на залишок заборгованості, плату за обслуговування карткового рахунку, SMS - сервіс. Як правило суму мінімального платежу клієнт дізнається з SMS - повідомлення, яке надходить клієнту на особистий мобільний номер. Менше суми, що вказана в повідомленні вносити не можна.

Отже, провівши розрахунок, можемо зробити деякі висновки. Як бачимо ОМП до сплати в «Дельта Банку» менший на 13 грн., ніж в ПАТ КБ «Приват Банк». З одного боку це добре адже немає великого навантаження на бюджет клієнта, а з іншого чим менший щомісячний платіж, тим більше строк, тим більша переплата по кредиту. Це видно з того, що на тіло кредит припадає лише 2 %, а переплата в місяць по даній кредитній картці 4,5 % (Базова відсоткова ставка на залишок заборгованості + СТР), тобто в два рази перевищує розмір тіла кредиту та на 1, 5 5

вища, ніж в «Приват Банку». В ПАТ «Дельта Банк» СТР=1%, така плата справедлива, оскільки страхування має низку переваг. Наприклад, у разі страхової події, згідно договору страхування, ні клієнт, ні його родина нічого банку не винна, відшкодування збитків, в першу чергу перед банком, здійснює страхова компанія «Дельта життя». Такі супутні послуги, як обслуговування карткового рахунку та SMS - інформування забезпечує сервіс для клієнта, що дає змогу в будь-який момент дізнатись про рух коштів по рахунках та вчасно здійснювати платежі по кредиту.

Висновки. Таким чином, проведений порівняльний аналіз карткових кредитних продуктів, дозволить вирішити проблему забезпечення фізичних осіб інформацією про споживчі кредити, що в кінцевому випадку матиме позитивний вплив на динаміку та якість споживчого кредитування в Україні.

Список літератури

1. Алексєєнко Л.М. Споживче кредитування в Україні: тенденції та перспективи розвитку / Л.М. Алексєєнко, С.В. Гурняк // Наука й економіка. – 2011.- №2(22). – С. 7-10.
2. Білоусова С.Ю. Споживче кредитування в Україні: аналіз та перспективи розвитку в умовах кризи / С.Ю. Білоусова // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2009. - № 4(8). – С. 97-104.
3. Іваненко Л. Правові засади споживчого кредитування / Л. Іваненко // Вісник КНТЕУ. – 2011. - №1. – С. 103-110.
4. Кириченко О., Патерікіна Л. Управління ризиками у сфері банківського споживчого кредитування // Банківська справа. – 2008. – № 6. – С. 15–27.
5. Петрикiва О.С. Особливості організації споживчого кредитування: проблеми та перспективи / О.С. Петрикiва // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2011. - № 2(14). – С. 38-48.
6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
7. Торубка Л.В. Споживче кредитування в Україні: сучасний стан і напрями розвитку / Л.В. Торубка // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. - №3(12). – С. 227-230.